

12.7.2023

Suomen Ampumaurheiluliitto
Suomen Metsästäjäliitto
Suomen riistakeskus
Suomen Reserviupseeriliitto
Reserviläisliitto
Suomen Ampumahiihtoliitto

Hallitusohjelman edellyttämät toimenpiteet ampumaratojen määrän lisäämiseksi ja lyijy- ammuskiellon kumoamiseksi ampumaradoilla

Sisällys

1000 ampumaradan tavoite ja lyijyammuskielto hallitusohjelmassa	2
Ampumaratojen laaja yhteiskunnallinen merkitys	2
Ampumaratojen toimintaan vaikuttavia tekijöitä ja niiden ongelmia	4
Toimenpiteet hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi.....	5
Toimenpiteiden merkitys ja aikataulu	8
Ampumarataverkoston kehittämistarpeet.....	8
Ympäristöluvut	9
Uusien ampumaratojen perustaminen.....	9
Alustava ampumaratojen tilannekuva ja kehitysehdotuksia	9

1000 ampumaradan tavoite ja lyijyammuskielto hallitusohjelmassa

Vuonna 2022 Suomen ja koko Euroopan turvallisuustilanne heikkeni merkittävästi Venäjän hyökättyä Ukraina. Tämän seurauksena on viimein laajemminkin ymmärretty, että ampumaradat ovat erittäin tarpeellisia ja kaikki ampumaharjoittelu tukee myös maanpuolustusta, tapahtui se sitten ampumaurheilun, metsästyksen tai muun ammunnan nimissä. Useamman vuosikymmenen kestäneen ampumaratojen alasajon seurauksena maassamme on laajoja alueita, joissa ampumaratatilanne on erittäin heikko erityisesti eri lajiratojen monipuolisuuden näkökulmasta tarkasteltuna. Tästä syystä myös matkat harjoittelupaikoille ovat useille harrastajille sekä ammatissaan ampumataittoa tarvitseville pitkiä. Ratojen määrä on vähentynyt dramaattisesti 1990-luvulla raportoidusta määrästä; noin 70 % nykyiseen noin 670 ampumarataan. Hallitusohjelmassa 2023 on nostettu kriittisenä tekijänä esille ampumaratojen määrän lisääminen ja tavoitteena on parantaa tilannetta kaikille ampumista harjoitteleville nostamalla ampumaratojen määrä 1000 rataan vuosikymmenen loppuun mennessä.

Vuodesta 2019 asti Euroopan kemikaalivirasto on valmistellut Euroopan komission pyynnöstä kieltoesitystä, joka koskee lyijyluoteja ja -hauleja sekä kalastuspainoja. Toteutuessaan maaliskuussa 2023 komissiolle toimitetun kaltaisena rajoituksen vaikutus kaikkeen ampumaharjoitteluun olisi erittäin negatiivinen, mutta sen lisäksi se heikentäisi EU:n sotilaallista puolustuskykyä ja huoltovarmuutta. Rajoitus on parhaillaan komission työstettävänä ja viimeisimpien tietojen mukaan komission esitystä odotetaan lokakuussa 2023. Toisin sanoen aikaa ei ole enää kuin muutama kuukausi rajoituksen muuttamiseksi siten, ettei se koske ampumaratoja.

Hallitusohjelmassa kohdassa 8.2. *Uskottava puolustus Suomen turvallisuuden perustana* on todettu ampumaratoihin ja lyijyammuskieltoon liittyen seuraavaa:

”Hallitus vaikuttaa EU:n lyijynkäyttökiellon (osana REACH-asetusta) valmisteluihin siten, ettei se haittaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoinen maanpuolustus ja maanpuolustusvalmiuksia tukeva urheiluammunta tulee rajata kiellon soveltamisalan ulkopuolelle. Hallitus toimii aktiivisesti ampumaratojen saamiseksi pois rajoituksen piiristä, eikä hyväksy EU:n lyijynkäyttökiellon ja -rajoitusten laajentamista luoteihin.

Hallitus turvaa Suomen ampumaratojen toiminnan ja edistää uusien ampumaratojen perustamista ottaen huomioon alueellisen tarpeen ja arvioiden mahdolliset lainsäädäntötarpeet huomioiden keskeisten maanpuolustus-, reserviläis-, ampumaurheilu-, ja metsästysjärjestöjen sekä viranomaisten tarpeet. Sujuvoitamme ampumaratona koskevia ympäristölupaprosesseja sekä lainsäädäntöä. Ulkoampumaratojen määrän tavoite on noin 1 000 ampumarataa vuosikymmenen loppuun mennessä.”

Ampumaratojen laaja yhteiskunnallinen merkitys

Ampumaradoilla on korvaamaton yhteiskunnallinen merkitys. Ampumaratona käyttävät metsästäjien, ampumaurheilijoiden, harrasteampujien ja reserviläisten lisäksi myös muun muassa poliisit, Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Rikosseuraamusviraston henkilökunta sekä Finavian lentokenttien eläintorjunnasta vastaavat henkilöt. Venäjän hyökkäys Ukraina on nostanut ampumaharjoittelun maanpuolustuksellisen näkökulman korostuneesti ja syystäkin esille ja, kuten puolustusministeriö sekä puolustusvoimatkin ovat todenneet, kaikki ampumaharjoittelu tukee maanpuolustusta.

Valtioneuvoston ampumarataselvityksessä vuodelta 2022, on todettu ampumaratojen merkityksestä seuraavaa:

Omaehtoisen harjoittelun lisäksi reserviläisten ampumataittoa kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien kertausharjoituksissa ja vapaaehtoisissa harjoituksissa sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toteuttamissa sotilaallisia valmiuksia palvelevissa ammunnoissa. Valtaosa harjoittelusta tapahtuu kuitenkin siviiliradoilla, jotka pääsääntöisesti ovat metsästys- ja ampumaseurojen sekä riistanhoitoyhdistysten hallinnoimia.

Ampumaradoilla on myös suuri merkitys poliisin, Rajavartiolaitoksen ja muiden turvallisuusviranomaisten sisäiselle lakisääteiselle koulutustoiminnalle. Viranomaisilla ja esimerkiksi metsästäjillä on lakiin perustuvia ammuntaa koskevia kouluttautumisveloituksia ja tasokokeita, joiden suorittamisen edellytyksenä on riittävien harjoitteluun soveltuvien ampumaratojen kapasiteetin turvaaminen. Puolustusvoimissa ammunnanharjoittelua koskevat velvoittavat osaamistasot määritetään pääosin Puolustusvoimien sisäisillä määräyksillä. Tämän lisäksi säännöksiä esimerkiksi Puolustusvoimien henkilösuojaukseen osallistuvien virkamiesten ammunnan harjoittelusta sisältyy turvamiehen koulutuksesta, turvaamistehtävän johtajan erityisistä kelpoisuusvaatimuksista, turvamiehen virkamerkistä ja voimakeinojen käytön valvonnasta annettuun puolustusministeriön asetukseen (287/2017). Poliisin osalta vastaavia säännöksiä sisältyy poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen (1080/2013) 10 §:ään, poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä annetun sisäministeriön asetuksen (245/2015) 1–3 §:ään. Metsästäjien osalta sääntelyä on otettu muun muassa metsästyslakiin (615/1993) 21 §:ään ja ampumakokeesta annettuun maa- ja metsätalousministeriön asetukseen (517/2017). Metsästyksen järjestämisen näkökulmasta ampumaradalla harjoittelu muodostaa perustan vastuulliselle ja eettisesti hyväksyttävälle toiminnalle, jotta metsästys olisi sekä metsästäjien että muiden luonnossa liikkuvien ihmisten kannalta mahdollisimman turvallista ja toisaalta siinä aiheutuisi mahdollisimman vähän eläimille kärsimystä aiheuttavia haavoittamisia. Tätä osaltaan varmistetaan myös metsästyslainsäädännön vaatimilla pakollisilla ampumakokeilla.

Suomessa ampumaratoja ylläpitävät valtaosin harrastusjärjestöt eli metsästys- ja ampumaseurat, sekä riistanhoitoyhdistykset (88 % nykyisistä radoista). Reserviläisjärjestöillä on noin 10 ampumarataa. Poliisi on tehnyt sopimukset riistanhoitoyhdistysten kanssa suurriistavirka-avun (jäljempänä *SRVA*) antamisesta liikenteessä loukkaantuneiden eläinten jäljittämiseksi ja lopettamiseksi eläinten kärsimyksen välttämiseksi ja liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Toiminta perustuu poliisilain 2. luvun 16 §:ään. Lisäksi *SRVA*-toiminnassa merkittäviä tehtäviä ovat taajamassa liikkuvien suurpetojen karkotus ja viime sijaisena keinona lopettaminen. Vuodessa *SRVA*-tehtäviä on noin 16 000.

Suomessa riistanhallinnon keskeiset yksittäisiä metsästäjiä koskevat palvelut ja julkiset hallintotehtävät on ns. välillisen julkisen hallinnon avulla paikallisten riistanhoitoyhdistysten (280 kpl) lakisääteisinä tehtävinä. Riistanhoitoyhdistykset ovat metsästyslailla perustettuja ja nykyisin niistä sekä niiden tehtävistä säädetään riistahallintolain (158/2011) 10-25 §:ssä. Riistanhoitoyhdistys on riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetussa laissa (616/1993) tarkoitetun riistanhoitomaksun maksaneiden metsästäjien omatoimisuuteen perustuva itsenäinen toimija, jolla on oma maantieteellinen toiminta-alue. Ne ovat juridiselta statukseltaan itsenäisiä julkisoikeudellisia yhdistyksiä. Riistanhoitoyhdistyksen julkisia hallintotehtävinä ovat muun muassa metsästäjätutkinnot ja ampumakokeiden järjestäminen. Hirven, peurojen, karhun, villisian ja metsäkauriin metsästäjältä edellytetään voimassa olevaa ampumakokeen suoritusta. Ampumakoe on voimassa kolme vuotta. Vuosittain noin 40 000 metsästäjää suorittaa ampumakokeen. Kaikkiaan Suomessa on metsästäjärekisterissä noin 370 000 metsästäjää. Vuosittain noin 310 000 metsästäjää maksaa riistanhoitomaksun, mikä on edellytys metsästämiselle kyseisenä metsästysvuonna. Vuosittain noin 7 300 uutta henkilöä suorittaa metsästäjätutkinnon.

Metsästäjätutkintoon ei tällä hetkellä kuulu pakollista ampumakoetta tai -koulutusta, mutta mm. Suomen Metsästäjäliitto on hiljattain esittänyt metsästäjätutkintoon pakollista ampumakoulutusta. Riistanhoitoon ja *SRVA*:n antamiseen liittyvä ampumaharjoittelu tukeutuu myös käytettävissä olevaan ampumarataverkkoon. Tämän lisäksi lentokenttien eläintorjunnasta vastaavan henkilöstön ampumataidon harjoittamisen turvaamista voidaan pitää julkisyhteisön kannalta merkittävänä seikkana sekä siviili-, että sotilasilmailun turvaamisen kannalta.

Edellä kuvattujen metsästyksen ja viranomaistoimintaan liittyvien toimintamuotojen lisäksi voidaan todeta, että ampumaurheilu on yksi opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan toimialan tukema urheilumuoto. Ampumaradat toimivat harjoitteluympäristönä ampumaurheilulle. Kattava ja hyvin hoidettu ampumarataverkosto mahdollistaa monipuolisen ampumaurheilun harrastamisen sekä tavoitteellisen harjoittelun ja kilpaurheilun. Ampumaurheilun nähdään osaltaan myös tukevan maanpuolustusta.

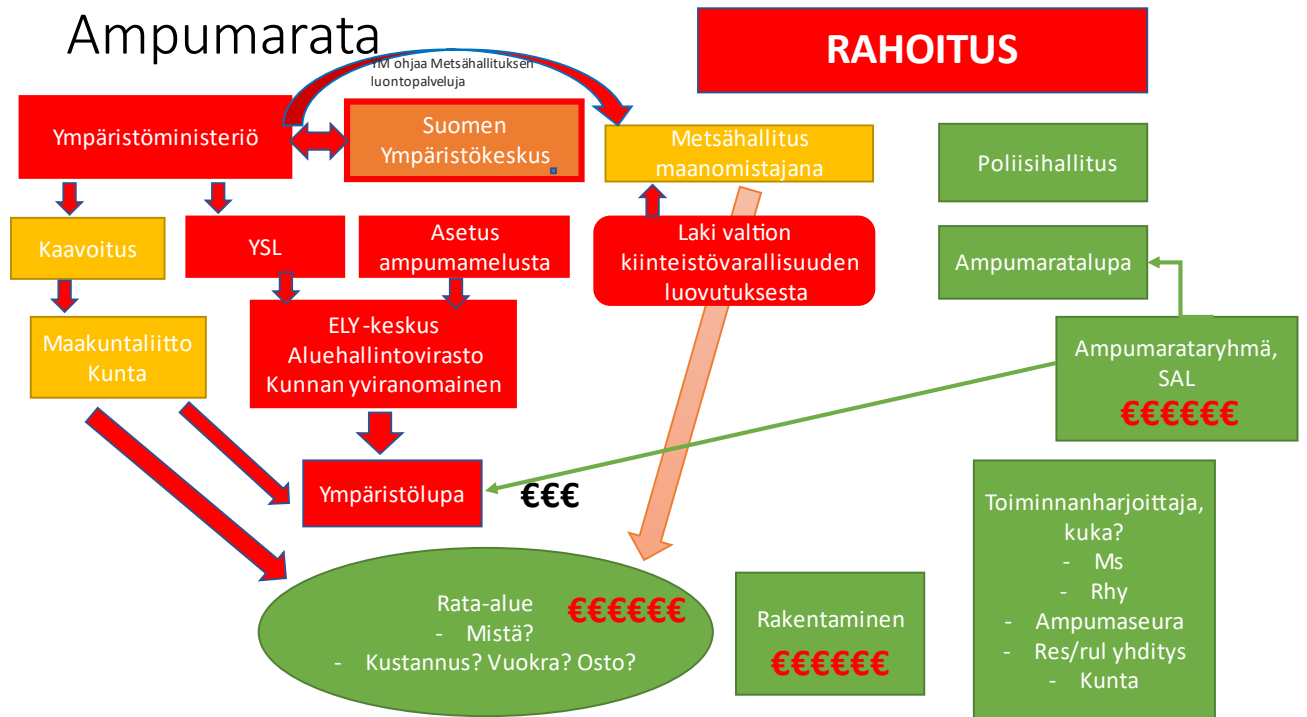
Ampumaratojen toimintaan vaikuttavia tekijöitä ja niiden ongelmia

Ampumarata tarvitsee maa-alueen, jonka lähiympäristössä ideaalitalanteessa kaavoituksellisin ratkaisuin varmistetaan ettei ampumaradan läheisyyteen kaavoiteta toimintoja, joita ampumamelu saattaisi häiritä. Ampumarata tarvitsee myös joko kunnan tai aluehallintoviraston ympäristöviranomaisen myöntämän ympäristöluvan ja Poliisihallituksen myöntämän ampumarataluvan. Valtaosa Suomen ampumaraodoista on perustettu 1960–1980-luvuilla ja vanhimmat ovat itsenäisyytemme alkua ajoilta. Näin ollen ampumaradat ovat ajalta ennen nykyistä ympäristönsuojelulakia (2000 ja 2014) ja vuonna 2015 voimaan tullutta ampumaratalakia. Valtaosalla ampumaraodoista on vanha sijoituspaikka- tai perustamislupa ja vuoden 2015 ampumaratalaissa onkin säädetty, että voimassa olevat vanhat luvat jäävät lupaehtoineen voimaan vastaamaan ampumaratalupaa. Ampumaratalupa keskittyy vain turvallisuus näkökohtiin ja sen lisäksi ampumaradalla tulisi olla myös ympäristölupa. Ympäristölupa on kriittinen tekijä toiminnan jatkuvuuden suhteen. Nykyisistä noin 670 siviiliampumaradasta noin 60 prosentilla ei vielä kesällä 2023 ole ollut ympäristölupaa tai luvan hakeminen on käynnissä, mikä tarkoittaa sitä, että jatkuvuuden kannalta tilanne on edelleen epävarma.

Viimeisten vuosikymmenten aikana trendi on ollut, että niin ampumaradan ylläpitäminen kuin uuden perustaminen on ollut erittäin kallista. Tämä ei johdu todellisista toiminnan edellyttämistä kustannuksista vaan siitä, että ampumaratojen ympäristönsuojeluun liittyvä lainsäädäntö on ollut kohtuuttoman tiukka suhteessa todellisiin riskeihin ja myös ympäristölainsäädännön sekä -lupaprosessin tulkinnanvaraisuus antaa viranomaiselle mahdollisuuden edellyttää tarpeettoman massiivisia suojarakenteita. On selvää, että nämä aiheuttavat merkittävän määrän kustannuksia. Ympäristönsuojelulaki mahdollistaa myös sen, että halutessaan viranomainen voi olla myöntämättä lupaa toiminnalle. Tarpeettomien kustannusten lisäksi ympäristönsuojelulain voimassaoloaikana 2000-luvulla ampumaratojen ympäristölupaprosessit ovat teettäneet valtavan määrän työtä ja ampumaratojen toiminta on vaikeutunut merkittävästi, lukuisia ratoja ja etenkin lajiratoja on mennyt kiinni. Pahimmillaan ympäristölupaprosessit ovat kestäneet vajaat kaksi vuosikymmentä, ja ratoja ylläpitäviltä tahoilta on kulunut rahaa jopa satoja tuhansia euroja.

Vajaa 6 vuotta sitten oltiin siinä käsityksessä, että suurimmat ympäristölupaan liittyvät ongelmat johtuvat niin luvanhakijoiden kuin lupien käsittelijöiden osaamattomuudesta tai tietämättömyydestä. Tätä ongelmaa lähdettiin ratkomaan perustamalla alkuvuonna 2020 laajasti siviiliratojen käyttäjiä edustava ampumaratojen ympäristölupahanke, jossa ovat mukana Suomen Ampumaurheiluliitto, Suomen Metsästäjäliitto, Suomen riistakeskus, Suomen Reserviupseeriliitto, Reserviläisliitto ja Suomen Ampumahihtoliitto. Rahoitus hankkeelle on tullut maa- ja metsätalousministeriöltä, Urhus-säätiöltä ja hankeosapuolilta. Ympäristölupahankkeessa on noudatettu systemaattisesti ympäristöministeriön julkaisemaan ampumaratojen BAT-opasta ja pyritty näin yhtenäistämään lupahakemusten ja siten -päätösten sisältöä. Työssä on kuitenkin havaittu eroja käsittelijöiden tai prosessiin osallistuvien tahojen osaamistasossa sekä lähestymistavan objektiivisuudessa. Samalla on selkeytynyt myös se, että ympäristöministeriön toimialalla oleva ampumaratoja koskeva epäselvä, ristiriitainen, vanhentunut ja tulkinnanvarainen lainsäädäntö ovat merkittävien ongelmia.

Ampumaratojen ympäristölupahankkeen aikana käsiteltyjen 175 ampumaradan osalta noin 30 % on ollut haasteita joko tarpeettoman tiukkojen lupamääräysten (suhteessa BAT-oppaaseen) takia, melun arviointisuureiden ja ohjearvojen tulkinnan, maaperän ja pohjaveden pilaamisriskin aiheuttamiskiellon, kaavoituskysymysten ja/tai BAT-oppaan soveltamisen vuoksi. Tällä hetkellä ampumaratoihin liittyvä ympäristölupasääntely on hidasta, kankeaa ja se perustuu vanhentuneeseen ja erittäin tulkinnanvaraiseen lainsäädäntöön. Lainsäädäntöä on täydennetty lukuisilla oppailla, joilla ei kuitenkaan käytännössä ole juridista asemaa eikä viranomaisilla velvoitetta noudattaa niitä. Nämä asiat puolestaan johtavat ennakoimattomaan viranomaistoimintaan. Ympäristöhallinnon (Suomen Ympäristökeskus ja ympäristöministeriö) vuosien 2022–2023 aikana ajamat tiedossa olevat päivitykset tulevat monimutkaistamaan lupien saantia entisestään, lisäämään byrokratiaa sekä tarkoittavat suurella todennäköisyydellä sitä, ettei yksikään ampumarata tulisi jatkossa saamaan ympäristölupaa. Nämä muutokset vaikuttavat jollain aikataululla myös niihin ratoihin, joilla on jo voimassa oleva ympäristölupa. Muutokset tulevat johtamaan ampumaratojen määrän vähenemiseen entisestään.

Kuva 1. Yksinkertaistettu kaavio ampumaratojen perustamiseen ja toimintaedellytyksiin vaikuttavista tekijöistä. Punaisella on esitetty tekijät, joihin on saatava muutos, mikäli ampumaratojen tilannetta halutaan parantaa.

Toimenpiteet hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi

Tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Ampumaratojen ympäristölupahankkeen allekirjoittaneet osapuolet esittävät seuraavaa:

1. Ampumaratojen luvitukseen liittyvät keskeiset uudistukset koordinoidaan poikkihallinnollisesti yhteistyössä MMM, SM, OKM, PLM sekä ampumaratojen ympäristölupahankkeen kesken.
2. Ympäristöministeriön toimialalla oleva ampumaratoja koskeva sääntely siirretään joko sisä-, maa- ja metsätalous- tai puolustusministeriön toimialoille.

Toimialan muutoksella varmistetaan, että ampumaratoihin liittyvä sääntely on mahdollisimman selkeää ja perustuu todellisiin riskeihin sekä on tieteellisesti perusteltavissa. Toimenpiteen tavoitteena on nopeuttaa ja selkeyttää lupien saamista ampumaradoille, siten, että lupaharkinta perustuu objektiiviseen riskinarviointiin. Luvituksen lähtökohta olisi ase-, ampuma- ja ympäristöturvallisuus. Nykyinen ympäristölainsäädäntö on sekava ja tulkinnanvarainen, sitä on täydennetty oppailla, joilla ei ole kuitenkaan juridista statusta. Ampumaratatoiminta liittyy usean ministeriön toimialaan ja intresseihin (MMM, SM, PLM, OKM). Ympäristöministeriö on viimeiset vuosikymmenet vastannut sääntelystä, joka on ollut merkittävästi tiukempaa kuin mitä todelliset ampumaratatoiminnasta aiheutuvat riskit edellyttäisivät.

Toimenpiteet on aloitettava välittömästi.

3. Toimialan muutoksen yhteydessä uudistetaan kriittisin ampumaratoja koskeva lainsäädäntö.

Ampumaratoja koskevat oleelliset lait, asetukset ja päätökset, jotka vaativat pikaista uudistamista ovat seuraavia:

- Ympäristönsuojelulaki 527/2014 ja ympäristönsuojeluasetus 713/2014
- Valtioneuvoston päätös ampumaratojen aiheuttaman melutason ohjearvoista 53/1997
- Laki eräistä naapurussuhteista 26/1920

Kriittisimpinä ovat ympäristölainsäädännön ja ampumamelua koskevan lainsäädännön uudistaminen ja selkeyttäminen. Myös BAT-opiaan päivittäminen ja tuominen säädösten tasolle olisi tärkeää. Ampumaratalain ja ampumamelua koskevan sekä ampumaratoja koskevan ympäristölainsäädäntöjen yhdistäminen olisi tarkoituksenmukaista.

Toimenpiteet on aloitettava välittömästi.

4. Ampumaratoihin liittyvän erityisasiantuntijoiden työn jatkuvuuden varmistaminen

Varmistetaan taloudelliset resurssit ampumaratoja koskevaan asiantuntijatyöhön (mm. ympäristö- ja ampumaratalupien laatimiseen, suunnitteluapu uusien ratojen rakentamiseen sekä kansallisen ampumaratatyön koordinointi).

Ampumaratojen ympäristölupahankkeen asiantuntijoille on vuosien aikana kertynyt ainutlaatuista ja korkeatasoista erityisosaamista lukuisiin ampumaratojen toiminnan turvaamiseen ja uusien ampumaratojen perustamiseen liittyviin aihepiireihin liittyen. Ampumaratojen ympäristölupahankkeessa on huomattu järjestövetoisesti johdetun työn edut edustettaessa useita eri ratojen käyttäjätahoja yhteistyössä ministeriöiden ja mm. Pohan kanssa.

Varmistetaan usean ministeriön (MMM, SM, OKM, PLM) rahoitus viimeistään vuoden 2024 alusta. Vuonna 2020 aloittaneen ampumaratojen ympäristöluparyhmän toiminta turvataan vuoden 2024 alusta vuosikymmenen loppuun useamman ministeriön toimesta (MMM, SM, OKM, PLM). Vuosibudjetti on 650 000 €.

5. Ampumaratojen lupaviranomaistoiminnan keskittäminen

Toimenpiteisiin 1. ja 2. liittyen uudistetaan myös lupahallinto. Lupakäsittely keskitetään viranomaiskäsitelyn objektiivisuuden ja viranomaisten osaamistason varmistamiseksi. Tällä hetkellä pelkästään ympäristölupia käsitteleviä viranomaisia on arviolta noin 500 ja tulkintaerot sekä erot osaamistasoissa ovat merkittäviä. Lupahakemusten käsittelyn erot objektiivisuudessa ovat merkittäviä. Viranomaisten suuri määrä yhdessä epäselvän, tulkinnanvaraisen ja vanhentuneen lainsäädännön sekä ympäristöministeriön lähestymistavan kanssa tekee luvituksesta hidasta, joustamatonta sekä täysin ennalta-arvaamatonta.

Toimenpiteet käynnistettävä välittömästi.

6. Ampumaratastrategian laatiminen

Ampumarataryhmä (entinen ampumaratojen ympäristöryhmä) edustaen keskeisiä metsästys-, ampu-maurheilu ja maanpuolustusjärjestöjä sekä Riistakeskusta, laatii ampumaratastrategian, yhteistyössä keskeisten ministeriöiden kanssa varmistaen näin kokonaiskuvan säilyttämisen sekä muutosten etene-misen.

Maamme ampumaratatilannetta ei ole aiemmin tarkasteltu valtakunnallisella tasolla. Asiantuntijoiden laatima ampumaratastrategia olisi ensimmäinen, jossa on hahmotettu kokonaistilanne sekä laadittu

suunnitelma rataverkoston systemaattiseksi kehittämiseksi. Ampumaratojen ympäristöryhmällä on laaja-alaisien ja korkeatasoisten osaaminen ampumarataverkostosta ja varmasti paras näkemys sen kehittamisestä.

Ampumaratastrategia aloitetaan alkusyksyn 2023 aikana ja siihen vaikuttavat oleellisesti toimenpiteet 1. ja 2.

7. Ampumaratojen määrittäminen kriittiseksi infrastruktuuriksi

Ampumaratojen tarjoamat harjoittelumahdollisuudet palvelevat laajasti yhteiskuntaa ja tämä tulisi tunnistaa laajemmin antamalla radoille ja niiden säilymiselle varmempi asema. Määrittämällä ampumaradat kriittiseksi infrastruktuuriksi voisi olla yksi tapa, turvata ratojen sijainti ja asetetaan tietty sietämisvelvollisuus.

Sisäministeriö on 7.12.2022 asettanut EU:ssa käsittelyssä olevan kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviehdotuksen täytäntöönpanoa koskevan lainsäädäntöhankkeen. Direktiiviehdotuksen soveltamisala koskee yhtätoista sektoria, jotka ovat liikenne, energia, pankit, finanssimarkkinat, terveys, ruoka, vesi- ja jätevesihuolto, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto ja avaruus. Direktiivin toimeenpanossa sektoreita ja toimialoja voidaan lisätä kansalliseen sääntelyyn, jos se nähdään tarpeelliseksi. Tällä hetkellä Suomessa ei ole määritelty kansallista kriittistä infrastruktuuria, kriittisiä sektoreita tai toimijoita lainsäädännön tasolla. Tältä osin esitetään, että ampumaradat määriteltäisiin jatkossa ”kriittiseksi infrastruktuuriksi” erityisesti niiden mahdollistaman ampumarajoittelutoiminnan maanpuolustuksellisen ja laajemminkin yhteiskunnan läpileikkaavan merkityksen vuoksi. Kattavan ampumarataverkoston ylläpitäminen tulisi ottaa työssä huomioon ja asettaa tavoitteeksi myös jatkossa sekä edelleen tunnistettaessa yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittiset toimijat.

Toimenpiteet aloitettava välittömästi.

8. Ampumaratoja ylläpitäville ja rakentaville tahoille on varmistettava taloudellista tukea.

Ampumaratojen toiminnanharjoittajille varmistetaan useamman ministeriön rahoitus (MMM, SM, OKM, PLM, LVM) 9,3 M€/vuosi vuodesta 2023 alkaen kun lainsäädäntömuutokset sekä luvituksen sujuvoittamiseen tähtäävät toimenpiteet on käynnistetty.

9. Valtion/kuntien omistamien kiinteistöjen saatavuutta helpotetaan ampumaratojen perustamiseksi.

Maa-alueiden saatavuus ampumaratatoimintaan asettaa usein merkittäviä hidasteita johtuen maan hankinnan aiheuttamista merkittävistä kustannuksista. Valtion kiinteistövarallisuuden luovuttamisesta ja maaomaisuuden vuokraamisesta säädetään laissa oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta (973/2002). Kiinteistövarallisuuteen liittyvät luovutukset, vuokraukset ja käyttöoikeuden luovutukset hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein, jolloin alueet ovat usein seurojen ja yhdistysten ulottumattomissa. Lakia on muutettava siten, että alueiden luovutus ampumaratakäyttöön helpottuu.

10. Euroopan komission lyijyn ammuskäytön rajoituksen valmistelu nyky muodossaan pysäytettävä tai komissiolta vaadittava ampumaratojen jättämisestä rajoitusesityksen ulkopuolelle

Tämä vaatii laajamittaista Euroopan laajuista yhteistyötä. Ampumaratojen saamisen pois Euroopan komission lyijyammusrajoituksesta.

Valmistellun kaltaisena toteutuva lyijyammusrajoitus tulee vähentämään ampumaratojen määrää merkittävästi, osa ampumalajeista loppuu, kaikkien ampumaratojen käyttäjien harjoittelu vaikeutuu ja

sotilas- sekä viranomaiskäyttöön tarkoitettujen patruunoiden saatavuus heikkenee aiheuttaen uhan koko EU-alueen sotilaalliselle puolustuskyvylle sekä huoltovarmuudelle.

Toimenpiteet on aloitettava välittömästi. Viimeisimmän tiedon mukaan komissio julkaisee rajoituksen lokakuussa 2023, minkä jälkeen sen muuttaminen on huomattavasti vaikeampaa.

Toimenpiteiden merkitys ja aikataulu

Toimenpiteiden toteutuminen on ehdoton edellytys 1 000 ampumaradan tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä tarkoittaa olemassa olevien ampumaratojen toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta, ratakapasiteetin lisäämisestä sekä -valikoiman monipuolistamista, suljettujen ratojen käyttöönottoa ja uusien ampumaratojen perustamista. Suljettujen ampumaratojen käyttöönottoa tukee se, että vuosikymmenen aikana ampumaratojen ympäristövaikutuksista on saatu lisätietoa ja tunnistettu, että aikaisemmin ratoja on suljettu liian tiukkojen arvioiden takia, vaikka todellista riskiä ei ole tutkimuksin pystytty osoittamaan.

Nykyisellä lainsäädännöllä ja käytännöllä, olemassa olevilla ampumaradoilla pelkkään ympäristöluvan saamiseen saattaa mennä 5–10 vuotta ja uuden ampumaradan rakentamiseen kannattaa varautua kuluvan aikaa vuosikymmeniä. Käytännössä uudet ratahankkeet nykyisellä lainsäädännöllä kestävät kymmeniä vuosia eivätkä siitä huolimatta valmistu. Nykyisen ampumaratakapasiteetin käyttöasteen nostaminen tai lajiratavalikoiman lisääminen ei myöskään tapahdu nopeasti johtuen jäykästä ja hitaasta sekä ennalta-arvaamattomasta ympäristölupamenettelystä.

Mikäli ampumaratoja ei saada pois komission ajamasta lyijyammuskiellosta, sen vaikutukset tulevat olemaan seuraavia:

- Ampumaratojen määrä vähenee entisestään.
- Osa ampumalajeista loppuu.
- Ampumarajoittelumäärät vähenevät, mutta harjoittelun kulut nousevat merkittävästi.
- Poliisien ja muiden viranomaisten ampumarajoittelu siviiliradoilla loppuu (mm. poliiseilla ei ole yhtäkään omaa ulko- eli pitkien aseiden rataa).
- Sotilas- ja viranomaiskäyttöön tarkoitettujen patruunoiden saatavuus heikkenee koko Euroopassa, mikä aiheuttaa vakavan uhan sotilaalliselle puolustuskyvylle sekä huoltovarmuudelle.
- Reserviläisten harjoittelumäärät tippuvat dramaattisesti, koska lyijyammuskielto koskee myös reserviläisten omaehtoista harjoittelua ja siviiliratojen käyttö loppuu vapaaehtoisen maanpuolustuksen ampumakoulutuksissa.
- Mikäli on tarvetta jatkaa lyijyammusten käyttöä tarvitaan nykyisille ampumaradoille n. 600 miljoonaa maksavat suojausrakenteet ja näin rakentaminen veisi noin 70 vuotta, kun siirtymäajaksi on annettu 5 vuotta. Vaihtoehto on siis mahdoton.

Ampumarataverkoston kehittämistarpeet

Ampumarataverkostoa on alustavasti analysoitu perustuen ampumaratojen ympäristölupahankkeen aikana kerettyihin tietoihin sekä paikkatietoanalysein. Alustavan tarkastelun perusteella ampumarataverkoston tilanteessa on merkittäviä maakunnallisia eroja ja valtakunnallisesti tämä tarkoittaa lajiradoittain tarkasteltuna hyvinkin suuria alueellisia eroja ja erittäin pitkiä harjoittelumatkoja ammunnan harrastajille.

Ympäristöluvut

Useissa maakunnissa ampumaratojen lupatilanne on erittäin huono, minkä vuoksi olemassa olevien ratojen tulevaisuus on epävarma nykyisen lainsäädännön ja ympäristölupakäytäntöjen takia. Ympäristölupien puuttuessa ei ole myöskään täyttä varmuutta, ovatko kaikki kartoilla esitetyt ampumaradat vielä toiminnassa vai onko toiminta jo loppunut. Em. tapauksissa taloudellista tukea tulisi ohjata olemassa olevien ratojen kehittämiseen ja lupaprosessien läpiviemiseen sen jälkeen, kun kriittiset muutokset ympäristöministeriön toimialalla olevaan sääntelyyn on tehty.

Osassa maakunnista olemassa olevien ampumaratojen lupatilanne on hyvä tai kohtalainen, mutta ympäristöluvissa on riskeihin nähden kohtuuttomia lupamääräyksiä, joiden toteuttaminen tulee vaatimaan toiminnanharjoittajilta merkittäviä taloudellisia panostuksia. Niin ekologisesti, sosiaalisesti kuin taloudellisesti kestävin ratkaisu on ampumaratoja koskevan ympäristöhallinnon toimialalla olevan lainsäädännön muuttaminen ja luvituksen sujuvoittaminen, minkä jälkeen lupamääräyksiin haetaan muutosta siten, että ne perustuvat todellisiin riskeihin, ei varovaisuusperiaatteeseen.

Uusien ampumaratojen perustaminen

Alustavalla maakunnallisella tarkastelulla on tunnistettu alueita, joissa uudelle ampumaradalle tai ampumaurheilukeskukselle on selkeä tarve, mutta alueella ei ole valmista ratainfrastruktuuria. Näillä alueilla taloudellista tukea on ohjattava niin alkuselvityksiin, lupaprosessiin sekä radan rakentamisen aiheuttamiin kustannuksiin. Mikäli ympäristöhallinnon toimialalla olevaa lainsäädäntöä ei muuteta ja sujuvoiteta luvitusta, uusien ampumaratojen rakentamisen kustannukset nousevat valtaviksi. Lainsäädäntö- ja toimialamuutoksin voidaan varmistaa kustannusten kohtuullistaminen, kun ampumaradoilta ei vaadita kohtuuttomia rakenteita suhteessa toiminnasta aiheutuviin riskeihin. Osassa maakuntia on jo maakunnallisia ampumaurheilukeskuksia/ampumaratoja, joilla on tarvittavat luvat, mutta joiden rakentaminen on kesken ja rakentaminen hidasta johtuen suurista kustannuksista.

Alustava ampumaratojen tilannekuva ja kehitysehdotuksia

- Paras ratatilanne oli hirviradoilla sekä 100 m luodikoradoilla. Useassa maakunnassa voisi kuitenkin olla tarvetta muutamille pienemmille hirvi- ja luodikoradoille, jotta etäisyydet radoille pysyisivät kohtuullisina.
- Haulikoratojen osalta tunnistettiin ongelmaksi lupahakemusprosessin haasteet ja osassa maakuntia tai kuntia perusteettoman tiukat ympäristölupien lupamääräykset. Ongelmia on aiheuttanut ympäristölupaviranomaisten tarpeettoman negatiivinen suhtautuminen tai epäammattimaisesti hoidettu lupaprosessi. Haasteita esiintyy myös siinä, ettei radoilla, joilla on lyijyhaulikielto, ymmärretä nykyisen toiminnan ja entisen kuormituksen eroa.
- Toiminnallisten ja yli 150 metriä pitkien ratojen osalta tilanne on useassa maakunnassa erittäin heikko. Helpoiten ja nopeimmin uusia toiminnallisen ammunnan ratoja voisi saada käyttöön muuntamalla jo olemassa olevia vähäisellä käytöllä olevia luotiaseratoja useaan ampumalajiin soveltuviksi radoiksi tai ottamalla käyttöön aiemmin suljettuja ratoja.
- Alustavan selvityksen perusteella kustannustehokas malli olisi ratojen ammattimainen luvittaminen ja rakentaminen kaikkia ampumaratojen käyttäjiä palveleviksi monikäyttöradoiksi.

Yleisesti ottaen suuressa osassa maakunnista eri lajiratojen tarve sijoittuu samoille alueille, joten tarpeet voisivat olla ratkaistavissa vähemmällä määrällä hyvin suunniteltuja ja sijoiteltuja useamman lajiradan ampumaratikonaisuuksia jo olemassa olevien ampumaratojen yhteyteen. Suurin osa olemassa olevista radoista on metsästysseurojen, riistanhoitoyhdistysten ja ampumaseurojen ylläpitämiä ratoja. Tämä on ollut suhteellisen toimiva

malli ja metsästys- ja ampumaseuroilla sekä riistanhoitoyhdistyksillä onkin jo vuosikymmenten osaaminen ratojen ylläpidosta.

Väkimmäältään runsaslukuisimmalla Uudellamaalla laskennallinen ratojen tarve on valtava suhteessa nykyiseen ratamäärään ja karttatarkastelulla tunnistettuun ampumaratojen tarpeeseen. Uudellemaalle tarvittaisiinkin siis ratoja, joiden kapasiteetti olisi riittävä palvelemaan erittäin suurta joukkoa ratojen käyttäjiä.

Seuraavat ampumaratojen ympäristölupahankkeen tahot ovat sitoutuneet toimenpide-esitykseen:

Suomen Ampumaurheiluliitto
Suomen Metsästäjäliitto
Suomen riistakeskus
Suomen Reserviupseeriliitto
Reserviläisliitto
Suomen Ampumahiihtoliitto

Ampumaratojen ympäristölupahankkeen puolesta

Lotta Laitinen

FT, ampumaratojen ympäristölupahankkeen koordinaattori, ympäristöpäällikkö
Suomen Ampumaurheiluliitto

Liitteet

Liite 1. Suomen Ampumaurheiluliiton lausunto kirjalliseen kuulemiseen 10.5.2023. Puolustusjaosto, hallitusneuvottelut.

Liite 2. Suomen Ampumaurheiluliiton lausunto puolustusvaliokunnan kuulemiseen 31.1.2023.

Liite 3. Suomen Ampumaurheiluliiton ympäristölupahankkeen lausunto Valtioneuvoston ampumarataselvitysluonnoksesta 14.12.2022. VN/23649-PLM-6